

Vaše značka 03480/16/KAV
Sp. zn. 5495/2015/VOP/LO
Datum 31. srpna 2016

Vážený pan
Jan Kolář
starosta
Městský úřad Krásná Lípa
Masarykova 246/6
407 46 Krásná Lípa

Vážený pane starosto,

znovu Vás kontaktuji v záležitosti stěžovatelů namítajících rozdělení žáků prvního ročníku v Mateřské škole a Základní škole, p. o., Školní 10/558 (dále jako „škola“). Na mou výzvu jste reagoval nejprve dopisem dne 29. června 2016 a následně podrobnějším vyjádřením ze dne 14. července 2016.

V tomto posledním dopisu se důrazně vymezujete proti mému vyjádření, že způsob rozdělení žáků při vytváření prvních tříd, o němž rozhodla ředitelka školy RNDr. Ivana Preyová, je diskriminační. Dovolte mi proto vyjádření k některým Vámi uváděným informacím.

Vznik paralelních tříd prvního ročníku

Uvádíte, že záměrem tohoto postupu nebylo vytvoření oddělených tříd prvního ročníku podle toho, zda žák je či není romského původu, neboť o zařazení do konkrétní třídy rozhodovala jiná kritéria, nikoli etnický původ.

Jak jsem však uvedla i při našem rozhovoru, **ani kdyby děti nebyly rozděleny do různých tříd téhož ročníku na základě svého etnického původu, nebylo by takové rozdělení žáků na základě Vámi uváděných kritérií (mimo jiné neabsolvování předškolního vzdělávání) v souladu s antidiskriminačním zákonem a školským zákonem.**¹ Ani jeden z těchto předpisů neumožňuje řediteli (ředitelce) školy vytvořit paralelní třídy na základě Vámi uvedených kritérií. Tento postup nebyl umožněn ani zněním školského zákona účinným v loňském roce, kdy k rozdělení tříd ředitelkou došlo. Do oddělené třídy (školy nebo studijní skupiny) bylo totiž možné zařadit výhradně žáka, pokud to bylo v jeho nejlepším zájmu vzhledem k povaze jeho zdravotního postižení a pokud k tomu udělil souhlas zákonný zástupce i školské poradenské zařízení.² Nyní, po nabytí účinnosti novely školského zákona č. 82/2015 Sb., tedy od 1. září 2016, jsou podmínky pro zařazení dítěte či

1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), a dále zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon), podle něhož nelze poskytovat rozdílnou úroveň vzdělávání, ani žáky oddělovat, mimo jiné na základě etnického původu.

2 Ke zřízení oddělené třídy přitom uděloval souhlas krajský úřad, případně Ministerstvo školství (§ 16 odst. 8 a odst. 10 školského zákona ve spojení s § 9 odst. 1 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů).

žáka do oddělené třídy ještě zpřísněny,³ i nadále přitom trvá podmínka existence zdravotního postižení.

V odpovědi na mé otázky jste zmínil, že ve třídě 1. A byli dva žáci s individuálním vzdělávacím plánem a čtyři žáci s plánem podpory vzdělávání. Zákonné podmínky pro vznik oddělené třídy tak nebyly zjevně naplněny. Zákon totiž neuvádí možnost odděleného vzdělávání z důvodů, jež použila ředitelka školy (píšete konkrétně o „podobné úrovni připravenosti, zkušenosti a návycích na pedagogické působení“). Může přitom při organizačních rozhodnutích týkajících se vzdělávání dětí (žáků), tedy i při **vytvoření více paralelních tříd prvního ročníku, postupovat výhradně tak, jak jí zákon výslovně umožňuje**. Daný postup, k němuž přistoupila na počátku školního roku 2015/2016, výslovně připuštěn není. To je základní právní zdůvodnění mého závěru.⁴

K němu lze připojit stručně i **důvody pedagogické**. Odborníci na inkluzivní vzdělávání uvádějí, že inkluzivní škola nemá mít výběrovou ani speciální třídu. Ve školách, kde přestaly zřizovat tyto typy tříd a kde se děti s různými schopnostmi začaly vzdělávat společně, se nepotvrdily obavy ze snížení jejich výkonu (došlo ke zvýšení motivace k vyšším výkonům) a úspěšnost v přijímání žáků na střední školy je stále stejná, spíše vyšší než dřív. Tzv. skupinová integrace v oddělené třídě tak má podle zkušeností inkluzivních škol více negativ než pozitiv.⁵

Vyjádření k mým doporučením z června tohoto roku

V dopisu z července tohoto roku odmítáte jednotlivé kroky, jež jsem Vám v předcházející korespondenci doporučila coby opatření vhodná pro řešení situace.⁶ Rozporujete jejich vhodnost, případně nepotřebnost s odůvodněním, že je škola na vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami dobře připravena. Jmenujete jednotlivá realizovaná opatření pro podporu vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (s potřebou podpůrných opatření).

Konstatuji, že pokud je škola takto na inkluzi připravena, pak nevidím důvodu nejen právního, ale ani pedagogického, k vytváření oddělených tříd.

3 Od 1. září 2016 lze v oddělených školách, třídách nebo studijních skupinách vzdělávat jen děti (žáky) s výslovně zmíněným zdravotním postižením a musí mu předcházet doporučení školského poradenského zařízení a souhlas zákonného zástupce (žáka). Ke zřízení se vyzývá duje souhlas krajského úřadu, případně ministerstva (§ 16 odst. 9 a odst. 10 školského zákona). Další podmínky upřesňuje vyhláška č. 27/2016 Sb., zejména v části třetí.

4 Tomuto odpovídá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Za všechny související rozsudky uvádím případ, v němž soud konstatoval diskriminaci romských žáků jejich zařazením do oddělené třídy v chorvatské základní škole. Mělo se jednat o dočasně opatření přijaté za účelem zlepšení znalosti jazyka (chorvatštiny) a připravenosti navštěvovat ta mější základní školu. Soud však požadoval, aby po dosažení přiměřené úrovně jazyka došlo k okamžitému přesunu do smíšených tříd. To se ale nestalo, a proto došlo k diskriminaci. Zástupci odděleně vzdělávaných romských žáků navíc předložili při dokazování psychologickou studii, podle níž segregační výuka působila romským dětem citovou újmu, pokud jde o jejich sebevědomí i vývoj jejich identity (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva *Oršuš a ostatní v. Chorvatsko* ze dne 16. března 2010, stížnost č. 15766/03).

5 Tannenbergerová, Monika. *Průvodce školní inkluzí aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. str. 76 – 77. ISBN 978-7552-008-1.

6 Připojujete také stanovisko starosty Rumburku Ing. Jaroslava Sykáčka, na něž budu reagovat samostatným dopisem a zašlu jej přímo panu starostovi, budete však o jeho obsahu informován.

Nesouhlasíte s mým doporučením zajistit doučování žákům během letních prázdnin. Navrhla jsem je pro případ, kdy by mělo dojít k přestupu některých žáků a smíšení tříd k 1. září tohoto roku. Pokud zákonní zástupci nemají o doučování svých dětí přes letní prázdniny zájem, pochopitelně není možné je rodinám nařídít.

Odmítl jste vytvoření funkce koordinátora desegregace, i další doporučená opatření považujete za nepotřebná s tím, že škola je odborně zcela vyhovující a pro všechny žáky bezpečná. Vaše odůvodnění nepovažuji za přesvědčivé, neboť jak rodiče majoritních dětí, tak rodiče romských dětí opakovaně uvedli, že se obávají o bezpečí při vzdělávání svých dětí, a to zejména v případě, kdy by došlo ke smíšení tříd. Smíšení tříd jste ostatně kategoricky odmítl.

Zpřístupnění podnětu stěžovatelů

Ve svém dopisu se ohrazujete proti tomu, že jsem Vám neposkytla plné znění podnětu. K tomu nezbyvá než uvést, že jednak ctím zásadu diskrétnosti a nepovažuji za důvodné text podnětu stěžovatelů zveřejňovat, jednak ani nejsem oprávněna poskytnout Vám celé jeho znění, a to s ohledem na ustanovení § 7 odstavec odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, jímž jsem vázána povinností mlčenlivosti.⁷

Organizace prvních tříd ve školním roce 2016/2017

Ve svém dopisu z června tohoto roku jsem Vás vyzvala k zajištění opatření, která by zabránila opakování situace z předchozího školního roku 2015/2016, tedy aby opět nevznikly třídy oddělené primárně na základě etnicity žáků. Ve své odpovědi z července tohoto roku uvádíte, že v případě jedné romské rodiny se po vysvětlení rozdílů ve výuce zákonní zástupci rozhodli o vzdělávání svého dítěte právě v „alternativní“ třídě.

Přesto prosím o uvedení, zda od počátku školního roku 2016/2017, vznikly tedy **dvě třídy prvního ročníku, v nichž jsou romské děti opět vzdělávány téměř bezvýhradně odděleně od neromských**. Žádám Vás o vyjádření k této dílčí otázce do 16. září 2016.

Publicita případu, návštěva školy

V reakci na Vaši stížnost, že přes mnohaletou snahu ředitelky školy je nyní, na základě mého postupu, vnímána nikoli jako příklad inkluzivní školy, ale jako škola přistupující k dětem segregačně, sděluji následující.

Rozpoutání veřejné diskuse o mých krocích není výsledkem mého postupu, ale jednání orgánů města - konkrétně zveřejnění mého dopisu z letošního června a další související korespondence na webových stránkách města. Vytýkáte mi také, že jsme já, ani mí spolupracovníci nenavštívili školu a nemluvili s paní ředitelkou. Znovu musím uvést, že posouzení odborných (pedagogických) postupů paní ředitelky **náleží České školní inspekci, nikoli veřejnému ochránci práv**, jehož úkolem je posouzení právního dopadu

⁷ Podle tohoto ustanovení je ochránce povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl při výkonu funkce, a to i po ukončení výkonu funkce, pokud zákon nestanoví jinak. Dále podle odstavce čtvrtého jsou státní orgány, včetně orgánů činných v trestním řízení, oprávněny nahlížet do spisů ochránce nebo mu tyto spisy odejmout jen na základě zákona a se souhlasem ochránce, a odepře-li ochránce souhlas, se souhlasem předsedy Poslanecké sněmovny.

jejích kroků. Protože Česká školní inspekce školu navštívila ve školním roce 2015/2016 opakovaně, neviděla jsem k tomu věcný důvod (převážně romské složení 1. A nadto nikdo nerozporuje). Navíc i zkušenosti z dalších měst, například z Krnova nebo Sokolova, ukazují, že zapojení samosprávy je při procesu desegregace nevyhnutelné. Z uvedených důvodů jsem nepovažovala za přínosné zatěžovat školu další návštěvou a zcela záměrně jsem zahájila jednání přímo s Vámi.

Závěr

Vážený pane starosto, zákon o veřejném ochránci práv mi nesvěřuje žádné další možnosti k odstranění zmíněného protiprávního stavu. Přesto si Vás dovoluji požádat o vyjádření k otázce týkající se nových prvních ročníků do **16. září 2016**. V návaznosti na novou inspekční zprávu České školní inspekce budu dále komunikovat se stěžovateli a dalšími rodiči, kteří se na mě obrátili.

Závěrem si Vás dovoluji ubezpečit, že jsem si dobře vědoma všech složitostí, které společné vzdělávání dětí z minority a majority provázejí. Nejedná se o problém, který by se týkal výhradně Vašeho města; jde o problém celorepublikový. Proto se budu etnicky homogenním školám věnovat v budoucnu s náležitou péčí a snažit se přimět státní orgány k rychlému řešení prohlubující se exkluze. Bez spolupráce a podpory obcí a krajů, jakožto zřizovatelů naprosté většiny škol, to ale půjde jen stěží.

Jako veřejná ochránkyně práv nemohu připustit, aby se Česká republika (včetně orgánů územní samosprávy) vzdala závazků, které z ní činí demokratický právní stát založený na úctě k člověku, jeho důstojnosti a lidským právům. Proto i nadále věřím, že svůj postoj přehodnotíte.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv